

KONCEPČNÍ ANALYTICKÁ STUDIE

53 Zdravotnictví, 78 Zdravotnické lyceum

Jana Kašparová

KONCEPČNÍ ANALYTICKÁ STUDIE

*pro skupinu oborů 53 Zdravotnictví a 78 obecně odborná
příprava – zdravotnické lyceum*

PhDr. Jana Kašparová

NUV, Praha 2017

Obsah

Obsah	2
1. Úvod.....	3
2. Přehled o skupině oborů vzdělání 53 Zdravotnictví	4
3. Výsledky provedených analýz oborů sk. 53	9
3.1 Uplatnění absolventů na trhu práce a v dalším vzdělávání	9
3.2 Kontext odborného vzdělávání zdravotnických pracovníků	10
3.3 Revize RVP	11
4. Charakteristika oboru vzdělání 78-42-M/04 Zdravotnické lyceum	15
4.1 Počty žáků a uplatnitelnost na trhu práce.....	15
4.2 Revize RVP	17
5. Shrnutí	19
6. Zdroje informací.....	21
7. Seznamy tabulek a grafů	22
7.1 Seznam tabulek.....	22
7.2 Seznam grafů	22

1. Úvod

Studie je zpracována jako jeden z podkladových materiálů pro připravované revize RVP. Cílem studie je zmapovat celkovou situaci v oborech vzdělání dané skupiny z hlediska oborové struktury, počtu žáků a jejich uplatnění, obsahu vzdělávání a potřebných nebo možných úprav RVP. Získané informace mají sloužit jednak k posouzení stávající soustavy oborů vzdělání z hlediska potřeb trhu práce i vzdělávací strategie, jednak k inovaci koncepce jednotlivých oborů vzdělání dané skupiny, jejich obsahu a žádoucích výsledků vzdělávání. Studie má dvě části – první je věnována analýze zdravotnických oborů vzdělání a jejich RVP (sk. 53), druhá část analyzuje obor vzdělání zdravotnické lyceum, který patří do skupiny oborů 78 – obecně odborná příprava. Do studie byl tento obor zahrnut proto, že je obsahově blízký zdravotnickým oborům a převážně se vyučuje na zdravotnických školách. Obory sk. 78 kategorie vzdělání M tvoří soubor osmi různě odborně profilovaných oborů vzdělání, které jsou příbuzné pouze z hlediska jejich cíle (příprava na další studium), celkové koncepce vzdělávání v oborech sk. 78 a oblasti všeobecného vzdělávání, a jsou proto v oblasti obecně odborného vzdělávání obtížně srovnatelné. V datové části se studie opírá o šetření týkající se vzdělávací nabídky a poptávky, uplatnění absolventů na trhu práce a v dalším vzdělávání aj. zdroje informací zpracované v NÚV. Analýza koncepce a obsahu vzdělávání a návrh inovací vychází z platných RVP, dostupných školních vzdělávacích programů nebo učebních plánů zveřejněných školami na jejich webových stránkách. Soubor navržených úprav je chápán jako východisko pro hlubší revizi příslušných RVP.

2. Přehled o skupině oborů vzdělání 53 Zdravotnictví

Skupina oborů vzdělání 53 Zdravotnictví zahrnuje celkem 8 oborů vzdělání kategorie dosaženého vzdělání J, H, M a L5 – nástavbové studium pro absolventy oboru vzdělání s výučním listem kategorie H (tabulka č. 1). Struktura oborů vzdělání sk. 53 včetně jejich označení je odvozena ze zákona č. 96/2004 Sb. - zákon o nelékařských zdravotnických povoláních, který stanoví podmínky získávání a uznávání způsobilosti k výkonu jednotlivých v něm uvedených zdravotnických povolání¹. Dle zákona č. 96/2004 Sb. se odborná způsobilost k výkonu uvedených 8 povolání získává studiem na středních zdravotnických školách v příslušném oboru vzdělání, pouze pro povolání zdravotnický asistent, ošetřovatel a zubní instrumentářka lze získat odbornou způsobilost také absolvováním akreditovaného kvalifikačního kurzu.

Přehled oborů vzdělání

Kód	Název oboru vzdělání	Délka denní formy vzdělání
53-41-J/01	Zubní instrumentářka	2
53-41-H/01	Ošetřovatel	3
53-41-M/01	Zdravotnický asistent	4
53-41-M/02	Nutriční asistent	4
53-43-M/01	Laboratorní asistent	4
53-44-M/01	Ortoticko-protetický technik	4
53-44-M/03	Asistent zubního technika	4
53-41-L/51	Zdravotnický asistent*	2

Tabulka 1: Přehled oborů vzdělání

*Obor vzdělání je určen pouze pro absolventy oboru 53-41-H/01 Ošetřovatel. Doplníuje vzdělávací program ošetřovatele o odborné teoretické znalosti a praktické dovednosti a všeobecné vzdělání na úroveň oboru vzdělání 53-41-M/01 Zdravotnický asistent.

¹ Zákon č.96/2004 Sb. o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních), ve znění pozdějších předpisů

V oborech skupiny 53 se vzdělává poměrně vysoký počet žáků: V roce 2015/2016 činil celkový počet žáků 13 051, z toho se v denní formě vzdělávalo 11 883 žáků, v ostatních formách 1170 žáků (tabulka č. 2). Ve šk. roce 2016/2017 se v oborech sk. 53 vzdělává celkem 13 286 žáků, z toho v denním studiu 12 089, v jiných formách studia 1 197 žáků (tabulka č. 3). Nejvíce žáků se vzdělává v oborech vzdělání zdravotnický asistent – celkem 9651 a ošetřovatel kategorie dosaženého vzdělání H – 1 292 žáků².

Vzdělávání pro uvedená zdravotnická povolání poskytuje přes 70 středních škol (údaje dle portálu Infoabsolvent pro šk. rok 2017-18), z toho 17 škol nemá status střední zdravotnické školy, což neodpovídá zákonu č. 96/2004 Sb. Nejvíce škol – 64 vyučuje obor vzdělání zdravotnický asistent kategorie M. Dále je nejčetnější obor vzdělání ošetřovatel, který nabízí 36 středních škol (některé ne každý rok), z toho 15 škol bez statusu střední zdravotnické školy. Nejméně je zastoupen obor vzdělání ortoticko-protetický technik - 1 škola a zubní instrumentářka – 2-3 školy. Obor vzd. zubní instrumentářka nabízí také jedna speciální škola vzdělávající žáky se sluchovým postižením.

² Přehled o počtech žáků podle kategorií, skupin oborů a oborů středního a vyššího odborného vzdělávání, Jiří Vojtěch., NÚV 2016 a 2017, pro interní potřebu MŠMT a NÚV

Počty žáků ve skupině 53 ve šk. roce 2015 – 2016

	Žáci celkem	Počet nově přijatých	Počet absolventů (2014/2015)
53-41-J/01 Zubní instrumentářka	40	32	35
53-41-H/01 Ošetřovatel	1 169	400	279
53-41-M/01 Zdravotnický asistent	9 572	2 472	1 752
53-41-M/02 Nutriční asistent	389	102	82
53-43-M/01 Laboratorní asistent	907	274	148
53-44-M/01 Ortoticko-protetický technik*	6	3	5
53-44-M/03 Asistent zubního technika	871	202	188
53-41-L/51 Zdravotnický asistent	97	49	13
Celkem	13 051	3 534	2 502

Tabulka 2: Počty žáků ve skupině 53 ve šk. roce 2015 – 2016

*Obor se vyučuje pouze na jedné škole, výuka se pro nedostatek uchazečů neotvírá každý rok.

Počty žáků ve skupině 53 ve šk. roce 2016 – 2017

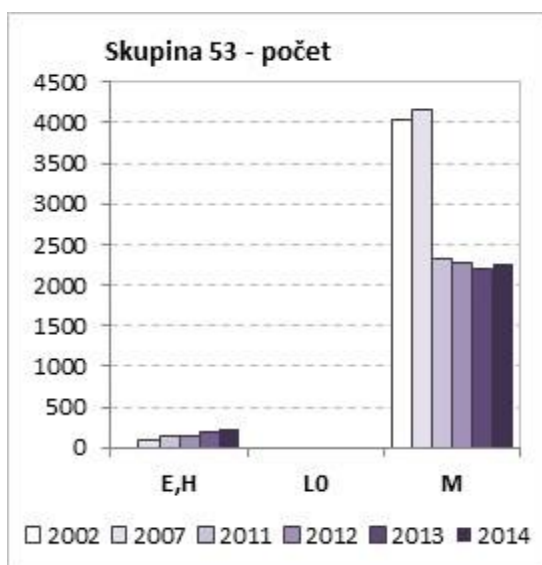
	Žáci celkem	Z toho denní/jiné formy st.	Počet nově přijatých	Počet absolventů
53-41-J/01 Zubní instrumentářka	45	45	0	0
53-41-H/01 Ošetřovatel	1 292	1 227	65	286
53-41-M/01 Zdravotnický asistent	9 634	8 525	1 109	1 602
53-41-M/02 Nutriční asistent	405	405	0	67
53-43-M/01 Laboratorní asistent	885	885	0	162
53-44-M/01 Ortoticko-protetický technik*	35	35	0	0
53-44-M/03 Asistent zubního technika	914	914	0	178
53-41-L/51 Zdravotnický asistent	76	53	23	12
Celkem	13286	12089	1197	2307

Tabulka 3: Počty žáků ve skupině 53 ve šk. roce 2016 – 2017

*Obor se vyučuje pouze na jedné škole, výuka se pro nedostatek uchazečů neotvírá každý rok.

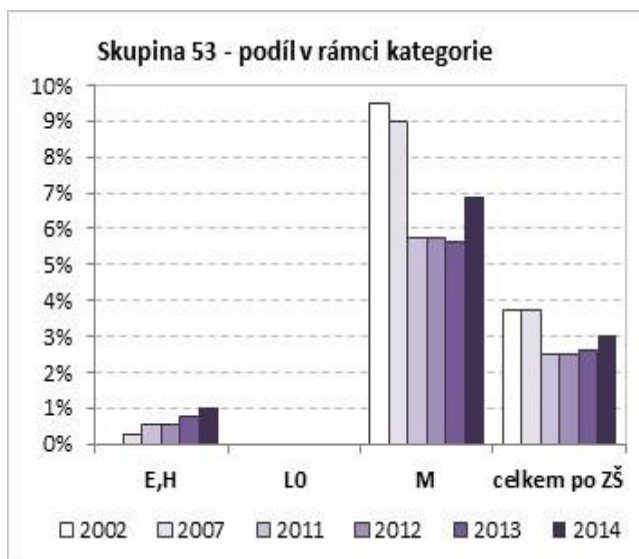
Analýzy ukazují, že počet žáků zdravotnických oborů dlouhodobě slabě klesá³. Před rokem 2012 se podíl absolventů zdravotnických oborů s maturitní zkouškou na celkovém počtu absolventů této kategorie (tj. kategorie dosaženého vzdělání M) soustavně snižoval z 9,5 % v roce 2002 na 5,6 % v roce 2013, následně se jejich podíl zvýšil na 6,9 % v roce 2014 (graf č. 1 a graf č. 2).

Vývoj počtu a podílu absolventů škol v jednotlivých kategoriích (denní forma)

Graf 1: Vývoj počtu a podílu absolventů škol v jednotlivých kategoriích (denní forma) - počet

³ Uváděné statistické údaje jsou z publikací: Absolventi středních škol a trh práce – odvětví ZDRAVOTNICTVÍ. Ing. Mgr. Pavla Paterová, Mgr. Gabriela Doležalová a kolektiv autorů. NÚV, Praha 2015. Nezaměstnanost absolventů škol se středním a vyšším odborným vzděláním – 2015 Mgr. Martin Úlovec. NÚV, Praha 2015. Přechod absolventů středních škol na trh práce – I. Etapa - šetření 2015. Profily vybraných skupin učebních a maturitních oborů. Ing. Jana Trhlíková. NÚV, Praha 2016. S. 36 - 37.

Graf 2: Vývoj počtu a podílu absolventů škol v jednotlivých kategoriích (denní forma) - podíl v rámci kategorie

Poznámka: Informace se vztahuje pouze ke kategorii dosaženého vzdělání H, kategorie E v dané skupině neexistuje.

Na tomto poklesu před rokem 2013 se kromě demografického vývoje podílely významně také změny systému vzdělávání nelékařských zdravotnických pracovníků a struktury vzdělávacích oborů středních zdravotnických škol zavedené v roce 2004 na základě zákona č. 96/2004. Pro střední zdravotnické školství to znamenalo snížení počtu oborů vzdělání, zejména zrušení oboru všeobecná sestra a jeho nahrazení oborem zdravotnický asistent, jehož absolventi nemají stejné kvalifikační postavení jako všeobecná sestra. Na druhé straně se zvyšoval počet žáků oboru vzd. ošetřovatel (kategorie dosaženého vzd. H). Zároveň v posledních letech stoupá počet žáků jiných forem vzdělávání než denní a zkráceného studia, avšak zkrácené studium a jiné formy vzdělávání se realizují pouze v oborech zdravotnický asistent a ošetřovatel. Malý počet žáků se vzdělává v oboru zubní instrumentářka kategorie dosaženého vzdělání J (střední vzdělání se závěrečnou zkouškou) a v nástavbovém studiu pro absolventy oboru vzdělání ošetřovatel (kategorie dosaženého vzdělání L5), kde je i velká neúspěšnost žáků ve vzdělávání. Dlouhodobě se nedaří získat žáky pro obor ortoticko-protetický technik.

Pozitivním rysem je vysoká motivovanost žáků ke studiu zdravotnických oborů a k uplatnění v daném povolání. Šetření provedená NÚV v roce 2015 ukazují, že zcela rozhodujícím důvodem pro studium zdravotnického oboru (kategorie dosaženého vzd. M) je zájem o daný obor (95% žáků) a předpoklad snadného uplatnění na trhu práce (84%). Žáci zdravotnických oborů vykazují také nadprůměrný zájem pracovat v oboru (42% oproti 38% v průměru). Šetření také ukázalo, že přes vysoký zájem o studium zdravotnického oboru na střední škole by si v závěru studia zvolilo tento obor pouze 53% žáků oproti 61% v průměru a 47% by raději volilo jiný obor. Důvodem změny volby je především nízké finanční ohodnocení ve

zdravotnictví (33%), dále celková situace na trhu práce (19%) a přílišná náročnost oboru (14%). Naproti tomu většina žáků (95%) vyjádřila celkovou spokojenost s úrovní poskytovaného vzdělání.

3. Výsledky provedených analýz oborů sk. 53

3.1 Uplatnění absolventů na trhu práce a v dalším vzdělávání

Absolventi zdravotnických oborů vykazují dlouhodobě výrazně podprůměrné hodnoty nezaměstnanosti ve všech kategoriích vzdělání. Týká se to především absolventů oborů vzdělání kategorie M, kde míra nezaměstnanosti v dubnu 2016 činila 4,5% oproti 7,5% u všech oborů vzdělání kategorie M (tabulka č. 4).

Nezaměstnanost absolventů škol podle kategorie v letech 2013–2016

Kat.	Rok	Skup. 53 Zdravotnictví			Celkem
		Počet absolventů	Počet nezam. abs.	Míra nezaměstnanosti abs.	Míra nezaměstnanosti abs. SOŠ
H	2013	150	26	17,3%	27,4%
	2014	184	18	9,8%	17,8%
	2015	235	31	13,2%	13,7%
	2016	252	12	4,8%	9,1%
M	2013	2 225	244	11,0%	14,8%
	2014	2 150	219	10,2%	11,6%
	2015	2 261	149	6,6%	9,6%
	2016	2 041	92	4,5%	7,5%
L5	2013	0	0	0%	29,6%
	2014	11	1	9,1%	18,5%
	2015	8	0	0%	15,2%
	2016	10	0	0%	10,6%

Tabulka 4: Nezaměstnanost absolventů škol podle kategorie v letech 2013–2016

Poměrně vysoký podíl žáků zdravotnických oborů pokračuje v *terciárním vzdělávání*. Po ukončení střední školy se k dalšímu studiu na vysoké či vyšší odborné škole v roce 2013 přihlásilo a k přijímacím zkouškám dostavilo 98 % absolventů zdravotnických oborů středních odborných škol, z toho na vyšší odborné školy se hlásilo 56 % absolventů a ke studiu na

vysoké škole 75 % absolventů. Podobný zájem o další studium projevilo v roce 2015 75% žáků oslovených v rámci šetření NÚV týkajícího se přechodu absolventů na trh práce. Pouze 29% o dalším studium zatím neuvažovalo a jenom 25% chtělo nastoupit přímo do zaměstnání.

Pokud absolventi zdravotnických škol vstupují na vysokoškolská studia, vybírají si spíše obory zdravotnické (tedy bakalářské tříleté) obdobného zaměření než obory lékařské (charakteru dlouhých magisterských studijních programů v délce trvání 6 let). V uvedeném šetření projevilo zájem o studium ve stejném oboru 38% žáků nebo v příbuzném oboru (33%). Téměř nikdo neuvedl zájem o studium jiného oboru.

Vysoký zájem o další vzdělávání zejména tříletých programů (bakalářských a VOŠ) souvisí také s tím, že absolventi středoškolských zdravotnických oborů na pozici asistent nejsou podle zákona č. 96/2004 Sb. samostatnými zdravotnickými pracovníky, ale musí pracovat pod odborným dohledem jiného plně kvalifikovaného pracovníka se způsobilostí pracovat bez odborného dohledu, např. zdravotnický asistent pod odborným dohledem všeobecné sestry nebo porodní asistentky. Pro pozici samostatného nelékařského zdravotnického pracovníka bez odborného dohledu lze získat odbornou způsobilost pouze terciárním vzděláváním na vysoké škole nebo VOŠ (resp. VOŠZ).

Zatímco absolventi zdravotnických oborů kategorie M přihlášení ke studiu na vyšší odborné školy mají celkem vysokou úspěšnost při přijímacím řízení (83 %), jejich úspěšnost přijetí ke studiu na vysoké školy se pohybuje jen kolem 48 %.

Rovnou na trh práce tedy po ukončení maturitního studia přechází cca 24 % absolventů zdravotnických oborů.

Ve skupině oborů 53 Zdravotnictví dosahuje podíl maturantů, kteří pracují ve shodě s vystudovaným oborem, celkem 67 %, dalších 13,3 % v částečné shodě. Absolventi zdravotnických oborů s maturitou (ve věku 20–24 let) pak v úplné shodě se získaným vzděláním pracují ve 40 % a v částečné shodě ve 14 % případech, dalších 19 % z nich je zaměstnáno alespoň v dílčí neshodě mezi vzděláním a zaměstnáním a zcela mimo svůj obor pracuje 27 % těchto absolventů. Hodnoty hrubé neshody u absolventů zdravotnických oborů s maturitní zkouškou jsou tedy o 14 procentních bodů nižší než u absolventů (ve věku 20–24 let) celkem, bez rozlišení dosaženého vzdělání.

3.2 Kontext odborného vzdělávání zdravotnických pracovníků

Koncepce odborného vzdělávání zdravotnických pracovníků se středním odborným vzděláním je vymezena legislativními dokumenty, a to:

- Zákonem č.96/2004 Sb. o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních), který stanoví kvalifikační požadavky pro jednotlivá zdravotnická povolání z hlediska požadovaného vzdělání.
- Vyhláškou č. 55/2011 Sb., o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných pracovníků, které mohou jednotliví odborní zdravotničtí pracovníci vykonávat, což se promítá do profilu absolventa oborů vzdělání a tím i do obsahu a požadovaných výsledků vzdělávání.
- Vyhláškou č. 39/2005 Sb., kterou se stanoví minimální požadavky na studijní programy k získání odborné způsobilosti k výkonu nelékařského zdravotnického povolání.

Vyhláška č. 39/2005 Sb. vymezuje druhy vzdělávacích programů pro jednotlivá povolání, jejich délku v denní/prezenční formě, minimální požadavky na obsah vzdělávání, počet hodin a podmínky (způsob realizace) praktického vyučování v jednotlivých vzdělávacích programech. Požadavky na programy vzdělávání pro získání způsobilosti na úrovni středního vzdělávání, tj. na vzdělávání poskytovaného na středních zdravotnických školách, **zahrnují rámcově i obsah všeobecného vzdělávání.**

Změny ve zdravotnických oborech vzdělání a jejich vzdělávacích programech musí být podle školského zákona §4 (3) projednány s Ministerstvem zdravotnictví.

Vazba na NSK a jiné obory vzdělání

Zdravotnické obory nemají žádnou vazbu ani na NSK, ani na obory vzdělání jiné skupiny (kromě pojetí a obsahu všeobecného vzdělávání).

3.3 Revize stávajících RVP

Vzhledem k tomu, že stávající obory vzdělání zajišťují vzdělávání pro povolání regulovaná právními normami, nelze soustavu oborů vzdělání bez legislativního zakotvení měnit, např. slučováním oborů vzdělání či změnou jejich názvů. Lze uvažovat pouze o omezení, popř. ukončení platnosti (zrušení) oborů vzdělání s nízkým počtem žáků.

V rámci revizí RVP je žádoucí ⁴:

- Provést důkladnou analýzu jednotlivých RVP z hlediska jednak souladu s požadavky na kompetence a činnosti nelékařských zdravotnických pracovníků a vzdělávacích

⁴ Uvedené připomínky a návrhy vycházejí z analýzy stávajících dokumentů vč. RVP. Nezohledňují diskusi a návrhy vedené v posledních letech o vzdělávání sester.

programů vymezených legislativou, jednak z hlediska didaktického – výběru, rozpracování a uspořádání obsahu vzdělávání a požadovaných výsledků učení. RVP se vyznačují tím, že obsahové okruhy odborného vzdělávání jsou většinou zpracovány velmi rámcově, což umožňuje různý výklad a přístup při tvorbě a realizaci ŠVP a negarantuje osvojení nezbytného odborného základu u všech žáků daného oboru. V oboru vzdělání ošetřovatel je tak v důsledku obecného popisu odborného vzdělávání v RVP regulativem pro vzdělávání ve školách nikoli RVP, ale jednotné zadání závěrečné zkoušky.

- Upravit výsledky vzdělávání z hlediska jejich konkretizace i rozsahu tak, aby jejich prostřednictvím byl přesněji stanoven nezbytný základ vzdělávání (společný pro více zdravotnických oborů i specificky oborový), byly vyjádřeny jednoznačně, věcně i terminologicky správně a byly hodnotitelné.

Z prvotní analýzy RVP je zřejmé, že výsledky vzdělávání jsou formulovány převážně na úrovni znalostí, jejich zapamatování a porozumění, a to i v oblasti praktických činností. Často formulace nevyjadřuje výsledek učení, ale cíl (žák si osvojí, seznámí se), popřípadě opakující se činnost (např. sestavuje plány, podílí se na činnosti v komunitní péči, provádí edukační činnost). Mnohé výsledky nejsou ověřitelné a hodnotitelné.

- Přesněji vymežit minimální rozsah a podmínky praktického vyučování (zvl. učební a odborné praxe) v oborech kategorie M a J (nejen odkazem na vyhlášku č. 39/2005 Sb.), popř. zvážit i navýšení praxe zejména v oborech ošetřovatelských a vymezení podílu praktického vyučování na jednotlivých typech odborných pracovišť. Požadavky na praktické vyučování z hlediska obsahu a výsledků vzdělávání je žádoucí blíže specifikovat i v oboru ošetřovatel, a to i vzhledem k tvorbě zadání jednotné závěrečné zkoušky.
- Upravit obsah a výsledky vzdělávání v tématech prolínajících se se všeobecně vzdělávací oblastí Péče o zdraví (jsou do značné míry popsány duplicitně), popř. i s dalšími všeobecně vzdělávacími oblastmi (doplnění aplikací do vybraných všeobecně vzdělávacích částí – revize všeobecně vzdělávacího vzdělávání v RVP se provádějí samostatně a komplexně).
- Upravit a zkoordinovat požadavky v tématech společných pro několik oborů (zejména kategorie M), a to z hlediska vyváženosti jejich obsahu i konkretizace a požadované úrovně výsledků vzdělávání (i s ohledem na potřebu většího důrazu na některé části vzhledem k danému povolání). Jedná se o disciplíny jako somatologie, prevence nemocí, neodkladná první pomoc, sociální vztahy a dovednosti, které jsou vymezeny a popsány individuálně pro každý RVP. Obsahový celek Sociální vztahy a dovednosti je v RVP převážně obecně teoretický bez dostatečné aplikace psychologie a komunikace v práci zdravotníka, např. chybí psychologie nemoci, stáří a stárnutí, dovednost komunikace s pacientem a jeho okolím – předpokládá se patrně automatické osvojení v průběhu praktické výuky, atp.; navíc je tento tematický okruh zpracován pro každý RVP samostatně, i když pro to není důvod.
- Do RVP oboru vzdělání nutriční asistent doplnit základy balneologie v souladu s pokynem MZ ze dne 14. 11. 2014, č.j. MZDR 28824/2014-8/ONP.

- V RVP oborů nutriční asistent a ošetřovatel rozpracovat péči o dítě (zdravé i nemocné), a to i s ohledem na možnosti uplatnění absolventů v sociálních zařízeních a v mateřské škole na pozici podpůrný pracovník.
- V RVP oboru vzdělání zubní instrumentářka (kategorie J) je nutné přehodnotit celý obsahový okruh Obory základu asistování v zubní péči, neboť obsahuje učivo obecné fyziky a obecné chemie (jejich časový rozsah je navíc ponechán v kompetenci školy) – fyzika a chemie jako všeobecně vzdělávací obory nejsou v RVP oborů vzdělání kategorie J zařazeny jako povinné, nepožaduje je závazně ani Vyhláška č. 39/2005 Sb.

U tohoto oboru vzdělání lze uvažovat o ukončení jeho platnosti z těchto důvodů: Nízký počet škol i malá nabídka ze strany škol, školy nabízejí/ mohou nabízet vzdělání formou kurzu, činnosti zubní instrumentářky jsou zahrnuty novelou vyhlášky č. 55/2011 Sb. mezi činnosti praktické sestry a všeobecně vzdělávací sestry. Rozhodnutí je vhodné konzultovat nejen s MZ, ale i s Asociací zdravotnických škol a zástupci zubních lékařů.

- Zásadním způsobem upravit RVP oboru vzdělání nutriční asistent, neboť vykazuje řadu didaktických i věcně odborných nedostatků. Obsah a výsledky vzdělání jsou chaotické, mnohdy neodpovídají tematickému celku, ověřují (pokud jsou vůbec ověřitelné) jednoznačně znalosti, a to i ve vztahu k osvojení praktických dovedností, zvl. technologie přípravy pokrmů a diet. Požadavky na praktické dovednosti (tj. praktické vyučování) nejsou stanoveny vůbec.

3.4 Změny ve skupině zdravotnických oborů

K 1. září 2017 vstoupil v účinnost Zákon č. 201/2017 Sb., kterým se mění Zákon č.96/2004 Sb. o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání.

Na základě této novely dojde počínaje rokem 2018 k následujícím změnám:

- Zavádějí se dvě **nová povolání**, jejichž odbornou způsobilost lze získat vzděláváním ve středních zdravotnických školách, a to povolání:

Praktická sestra (dle § 21b) a Masér ve zdravotnictví nebo nevidomý a slabozraký masér ve zdravotnictví (dle §37).

Za výkon povolání praktické sestry se považuje poskytování ošetřovatelské péče a na základě indikace lékaře nebo zubního lékaře poskytování preventivní, léčebné, rehabilitační, paliativní, neodkladné, diagnostické a dispenzární péče.

Za výkon povolání maséra ve zdravotnictví a nevidomého a slabozrakého maséra ve zdravotnictví se považuje činnost v rámci rehabilitační a léčebné péče pod odborným dohledem fyzioterapeuta způsobilého k výkonu povolání bez odborného dohledu nebo lékaře se specializací v oboru rehabilitační a fyzikální medicína.

- Na tomto základě bude třeba **připravit RVP pro nové obory vzdělání kategorie M Praktická sestra a Masér ve zdravotnictví** s předpokládanou účinností od 1. 9. 2018.
- Od školního roku 2018/2019 počínaje prvním ročníkem bude **ukončeno vzdělávání ve vzdělávacím programu Zdravotnický asistent** (kategorie vzdělání M a L5). Revize těchto RVP nejsou tedy plánovány.

4. Charakteristika oboru vzdělání 78-42-M/04 Zdravotnické lyceum

Obor vzdělání 78-42-M/04 Zdravotnické lyceum je jedním z 8 oborů kategorie dosaženého vzdělání M ve skupině 78 Obecně odborná příprava. Skupina 78 zahrnuje dvě podskupiny oborů: Praktickou školu (kategorie dosaženého vzdělání C) a obory lyceí (kategorie dosaženého vzdělání M). Základním charakteristickým rysem lyceálních oborů je to, že neposkytují kvalifikaci pro konkrétní povolání, ale připravují žáky pro další, terciární vzdělávání. Všechny obory vycházejí ze společné základní koncepce – posílení všeobecného vzdělání včetně matematiky, povinné výuky dvou cizích jazyků a poskytnutí základní, obecně odborné průpravy pro studium určitého směru terciárního vzdělávání.

Cílem oboru zdravotnické lyceum je příprava žáků pro studium na vyšších odborných nebo vysokých školách ve studijních programech zaměřených na vzdělávání zdravotnických nelékařských pracovníků, lékařů a farmaceutů. Obsah vzdělání zahrnuje vybrané učivo z klinické anatomie, fyziologie, zdravotnické psychologie, klinické propedeutiky, ochrany zdraví a první pomoci a základy latiny. Součástí vzdělávání jsou 2 týdny odborné praxe.

Vzdělávání v oboru zdravotnické lyceum nabízí ve šk. r. 2016/2017 26 středních škol, z toho 25 středních zdravotnických škol.

4.1 Počty žáků a uplatnitelnost na trhu práce

Ve šk. roce 2015/2016 se vzdělávalo v oboru zdravotnické lyceum celkem 2774 žáků, což představuje 18,46 % z celkového počtu žáků lyceálních oborů; ve šk. roce 2016/2017 se vzdělává v oboru 2758 žáků (z toho nově přijatých je 733 žáků).

Z hlediska uplatnitelnosti na trhu práce se absolventi bez dalšího odborného vzdělávání nemohou uplatnit jako kvalifikovaní zdravotničtí pracovníci, avšak mají předpoklady pro uplatnění ve zdravotnické administrativě, zdravotnickém pojišťovníctví nebo řízení služeb zdravotně-sociální péče apod. Kvalifikaci nelékařského zdravotnického pracovníka mohou získat buď studiem na VOŠ (resp. VOŠ zdravotnické) a vysoké škole, nebo zkráceným studiem v oborech vzdělání kategorie M, popř. pro některé profese rekvalifikačním kurzem dle platné legislativy (viz výše).

Z hlediska zaměstnatelnosti vykazují absolventi zdravotnického lycea sice vyšší míru nezaměstnanosti než absolventi dané kategorie oborů vzdělání, avšak vzhledem k počtu absolventů oboru zdravotnické lyceum je tato míra poměrně nízká (tabulka č. 5).

Nezaměstnanost absolventů

Nezaměstnanost Kategorie vzdělání / Skupina oborů / Obor	duben 2015			duben 2016		
	Počet absolventů	Počet nezaměstn aných absolventů	Míra nezaměstn anosti absolventů	Počet absolventů	Počet nezaměstn aných absolventů	Míra nezaměstn anosti absolventů
Střední vzdělání s maturitní zk. (bez vyučení) - M	32 748	3 159	9,6%	29 891	2254	7,5%
Obecně odborná příprava	4 276	296	6,9%	3 806	217	5,7%
Zdravotnické lyceum	702	56	8,0%	650	50	7,7%

Tabulka 5: Nezaměstnanost absolventů

Přechod do terciárního vzdělávání⁵

Absolventi **lyceálních oborů vzdělání** projevují také poměrně vysoký zájem o studium v terciárním vzdělávání ihned po střední škole. Ve šk. roce 2013/2014 se ke studiu na vysokých školách hlásilo a dostavilo k přijímacímu řízení 93 % absolventů všech lyceálních oborů, ke studiu bylo přijato 76 %, na VOŠ se hlásilo 12 %, přijato bylo 10 %. Nejvyšší zájem projevovali absolventi o studium oborů zdravotnictví, pedagogika, učitelství a sociální péče, ekonomika, na VŠ také o obory interdisciplinární.

V případě vyšších odborných škol projevují absolventi lyceí tradičně nejvyšší zájem o obory zdravotnické (40 % přihlášených), o obory pedagogické (28 % přihlášených) a obory ekonomické (13 % přihlášených), což v podstatě koresponduje s odpovídajícími obory lycea.

Uvedené tendence potvrzuje také šetření provedené NÚV v roce 2015: Zájem pokračovat v terciárním vzdělávání projevilo 80% žáků, někteří předpokládají, že budou paralelně krátkodobě (33%) nebo dlouhodobě (28%) pracovat. Jenom 15% respondentů plánuje ihned

⁵ Přechod absolventů SŠ do terciárního vzdělávání – 2014. Kuchař, P. a kol. NÚV, Praha 2014.

Přechod absolventů středních škol na trh práce – I. Etapa - šetření 2015. Profily vybraných skupin učebních a maturitních oborů. Ing. Jana Trhlíková. NÚV, Praha 2016. S. 48 - 49

po střední škole pracovat jako zaměstnanec. Přímo v oboru se chce uplatnit 39% žáků oproti 38% v průměru, 43% chce pracovat v příbuzném oboru.

Vzhledem k měrně vysoké úspěšnosti absolventů při přijímacím řízení na vysoké a vyšší odborné školy je obdobná i struktura přijatých ke studiu. Vysoký zájem o studium zdravotnických oborů na VOŠ lze přičítat i tomu, že VOŠ, resp. vyšší zdravotnické školy (VOŠZ), umožňují získat odbornou způsobilost k výkonu 7 zdravotnických povolání (včetně všeobecné sestry), ve kterých mohou pracovat samostatně bez odborného dohledu jiného zdravotnického pracovníka. Síť VOŠZ je poměrně široká a snadno dostupná⁶. Navíc VOŠZ fungují paralelně se SZŠ, které poskytují vzdělání také v oboru zdravotnické lyceum.

4.2 Revize RVP

V této fázi přípravy revizí byla provedena analýza RVP oboru zdravotnické lyceum ve srovnání s obory sk. 53 a s dalšími obory lycea. Jako podklad byly využity také učební plány ŠVP dostupné na webových stránkách škol, dva získané ŠVP a webové stránky vybraných VZŠ a vysokých škol z hlediska požadavků přijímacího řízení ke studiu zdravotnických nelékařských i lékařských oborů.

Byla posouzena také vazba na NSK, ovšem vzhledem k funkci lyceálních oborů vzdělání a specifické vzdělávání zdravotnických pracovníků neexistují v NSK odpovídající profesní kvalifikace.

Ve vztahu k dalším oborům lycea je obor zdravotnické lyceum (ZL) koncipován ve všeobecně vzdělávací části obdobně jako další obory vzdělání, avšak popisy (vymezení) obsahu některých všeobecně vzdělávacích oblastí jsou v rozporu s koncepčním záměrem lycea zpracovány samostatně, nikoli jako společné pro všechny obory lycea. Je nutno konstatovat, že někde je zařazeno oborově zaměřené učivo (aplikace).

V odborné části se obor prolíná částečně s odborným základem zdravotnických oborů. RVP vymezuje 19 disponibilních hodin a 2 týdny povinné odborné praxe.

Odborná část zahrnuje dva obsahové okruhy – Zdraví a klinika nemocí a Propedeutika. Obsah vzdělání i požadované výsledky jsou zpracovány velmi rámcově (v rozsahu 3 strany celkem), což umožňuje různou interpretaci na úrovni ŠVP. Některá ŠVP obsahují znalosti a dovednosti

⁶ Např. nejrozšířenější obor diplomovaná všeobecná sestra nabízí 26 VOŠZ. V současné době (šk. r. 2016/2017) studuje na VOŠZ celkem 5981 studentů (4083 v denní formě vzdělávání a 1898 v jiných formách).

odpovídající konkrétnímu zdravotnickému povolání, které absolvent ovšem nemůže vykonávat (např. ošetrovatelské činnosti) a možná ani není žádoucí, aby jako laik určité znalosti získal (např. podrobné znalosti týkající se léků a lékových skupin, orientaci v lékařské anamnéze). Výsledky vzdělávání jsou vymezeny převážně na úrovni znalostí a jejich porozumění.

Bylo by vhodné znovu se na základě dosavadních zkušeností zamyslet nad tím, jakou přípravu poskytnout žákům v oboru zdravotnické lyceum pro rozhodování o další profesní kariéře a pro úspěšné přijetí a studium na vysoké škole nebo VOŠ daného zaměření, a na základě toho provést úpravu odborné oblasti RVP.

V jednotlivých oblastech vzdělávání se ukazuje jako vhodné posoudit:

- V oblasti všeobecného vzdělávání navýšení počtu vyučovacích hodin některých předmětů společné části maturitní zkoušky (MZ), zvl. matematiky (nyní 10 týdenních vyučovacích hodin celkem) a obou cizích jazyků; oblast českého jazyka a estetického vzdělávání jako podkladu ke zkušebnímu předmětu MZ český jazyka a literatura se jeví jako dostačující (8 + 5 = 13 hod.). Rozvahu je třeba učinit ve vztahu k celé skupině oborů lycea.
- Oprávněnost vytvoření vlastní koncepce a obsahu některých oblastí všeobecného vzdělávání (viz dále), zatímco v jiných oborech lycea bylo všeobecné vzdělávání nastaveno (a popsáno) jednotně.
- Koncepci společenskovedního vzdělávání: RVP zdravotnického lycea má vlastní vymezení této oblasti, ačkoliv pro to není důvod (neobsahuje ani oborovou aplikaci – např. vybrané informace z historie lékařství a ošetrovatelství nebo vybrané filozoficko – etické problémy současné medicíny a poskytování zdravotnické péče).
- Přírodovědné vzdělávání: RVP má vlastní vymezení přírodovědného vzdělávání. Pozitivní je, že fyzikální vzdělávání zahrnuje vybrané oborové aplikace, ovšem vymezuje pouze učivo nikoliv výsledky vzdělávání. V oborech chemie a biologie aplikace již uvedeny nejsou, i když i zde lze tyto aplikace vytipovat. Vhodné a pro žáky motivující by bylo zaměřit tyto aplikace nejen směrem ke zdravotnickým oborům, ale také např. na „úvod“ do moderních medicínských disciplín, např. biomedicíny a biotechniky. Součástí by měly být experimentální a badatelské dovednosti.
- Doplnit do odborného vzdělávání aplikace ve vazbě na nové vymezení digitálního vzdělávání.
- Ekonomické vzdělávání: RVP má vlastní vymezení obsahu; výsledky vzdělávání jsou většinou shodné s popisem v jiných lyceálních oborech, např. v ped. lyceu, ale ne vždy jsou v souladu s učivem – tematickým celkem. Je zařazen tematický celek Management ve zdravotnictví, bylo by však vhodné přehodnotit jej z hlediska dalšího vzdělávání a uplatnění absolventů.
- V rámci oblasti Člověk a svět práce doplnit úvod do dalšího studia – seznámení žáků se systémem povolání ve zdravotnictví a s možnostmi získání potřebné kvalifikace (odborné způsobilosti), s moderními směry a přístupy v medicíně a zdravotnické péči.

- Obsahové okruhy základního odborného vzdělávání: Přehodnotit výběr obsahu pro předprofesní přípravu a další vzdělávání absolventů, jeho strukturalizaci (zejména obsahový okruh Zdraví a klinika nemocí je tematicky nekonzistentní – např. některá témata jsou obdobná jako ve všeobecně vzdělávací části, nelogicky je zde zařazena vývojová psychologie, zatímco osobnostní psychologie je zařazena ve společenskovědním vzd.). Žádoucí je více rozpracovat výsledky vzdělávání, a tím přesněji stanovit pojetí základního odborného vzdělávání, jeho obsah a požadované výsledky.

5. Shrnutí

Skupina oborů vzdělání **53 Zdravotnictví** zahrnuje celkem 8 oborů vzdělání kategorie dosaženého vzdělání J, H, M a L5 – nástavbové studium pro absolventy oboru vzdělání s výučním listem ošetřovatel. Soustava oborů vzdělání sk. 53, jejich označení i obsah vzdělávání jsou vymezeny legislativně. Ve všech oborech se vzdělává kolem 13 tisíc žáků, z toho nejvíce v oborech vzdělání zdravotnický asistent (celkem 9651 žáků) a ošetřovatel kategorie dosaženého vzdělání H (1292 žáků). Pozitivním rysem je vysoká motivovanost žáků ke studiu zdravotnických oborů vzdělání a k uplatnění v daném povolání. Šetření provedená NÚV v roce 2015 ukazují, že zcela rozhodujícím důvodem pro studium zdravotnického oboru je zájem o daný obor (95% žáků) a předpoklad snadného uplatnění na trhu práce (84%). Absolventi zdravotnických oborů vzdělání se dobře uplatňují na trhu práce a vykazují výrazně podprůměrné hodnoty nezaměstnanosti ve všech kategoriích vzdělání. Týká se to především absolventů oborů vzdělání kategorie M, kde míra nezaměstnanosti v dubnu 2016 činila 4,5% oproti 6,6% u všech oborů vzdělání SOŠ kategorie M. Poměrně vysoký podíl žáků zdravotnických oborů pokračuje v terciárním vzdělávání na vysokých a vyšších odborných školách. To souvisí také s tím, že absolventi středoškolských zdravotnických oborů na pozici asistent nejsou podle zákona č. 96/2004 Sb. samostatnými zdravotnickými pracovníky, ale musí pracovat pod odborným dohledem jiného pracovníka se způsobilostí pracovat bez odborného dohledu. Tato pracovní pozice absolventů SZŠ se promítá i do jejich finančního ohodnocení, což ovlivňuje i jejich zájem o práci v oboru bezprostředně po absolvování školy (nastoupit přímo do zaměstnání chce asi 25% žáků). Výhledově lze předpokládat zvýšení zájmu o nový obor vzdělání praktická sestra, který nahradí obor vzdělání zdravotnický asistent, neboť praktická sestra může vykonávat ošetřovatelské činnosti samostatně bez odborného dohledu všeobecné sestry nebo jiného zdravotnického pracovníka způsobilého pracovat bez odborného dohledu.

Analýza RVP a dostupných ŠVP nebo jejich částí ukazuje, že je žádoucí přesněji stanovit základní obsah odborné vzdělávací oblasti a zejména požadované výsledky vzdělávání.

Výsledky vzdělávání by měly být formulovány tak, aby vymezovaly nejen vědomosti, ale dovednosti a postoje a byly využitelné pro sledování pokroku ve vzdělávání žáka a jeho hodnocení (např. pro jednotné zadání závěrečné zkoušky). Stávající RVP jsou zpracovány velmi rámcově a nemohou dostatečně regulovat vzdělávání požadované pro zdravotnického pracovníka. RVP bude třeba přehodnotit i v oblasti všeobecného vzdělávání z hlediska celkové koncepce a obsahu všeobecného vzdělávání ve středním odborném vzdělávání; podrobněji viz odd. 3.3.

Zásadní změnou od roku 2018 bude ukončení platnosti oboru vzdělání zdravotnický asistent (kategorie vzdělání M,L5) počínaje šk. rokem 2018/2019 a zavedení nových oborů vzdělání praktická sestra a masér ve zdravotnictví, což vyplývá ze Zákona č. 201/2017 Sb., kterým se mění Zákon č.96/2004 Sb. o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání.

Obor vzdělání **78- 42-M/04 Zdravotnické lyceum** je jedním z 8 oborů vzdělání sk. oborů 78 Obecně odborná příprava, podskupina 7842M lyceum. Zdravotnické lyceum má propedeutickou funkci pro další vzdělávání na vysokých nebo vyšších odborných školách v obdobně zaměřených studijních programech. Na rozdíl od sk. 53 zdravotnické lyceum neposkytuje odbornou způsobilost pro přímý výkon činnosti nelékařských zdravotnických pracovníků ve smyslu zákona č. 96/2004 Sb. V oboru se v současné době vzdělává více než 2700 žáků, tj. kolem 18 % žáků všech lyceálních oborů vzdělání. Značné procento absolventů pokračuje ve studiu na vysokých a zejména vyšších zdravotnických školách, zpravidla v obdobných studijních oborech.

Pokud se týká RVP je vhodné přehodnotit a zpřesnit obsah vzdělávání z hlediska předprofesní přípravy žáků a podrobněji stanovit také požadované výsledky. Vysoká míra rámcovosti ve stávajícím RVP sice vytváří velký prostor pro profilaci ŠVP, ovšem mnohdy školy zařazují do ŠVP učivo z oborů, které připravují žáky na přímý výkon zdravotnického povolání, např. ošetřovatelské činnosti. Vzhledem k tomu, že RVP nedodrží zcela koncepci nastavenou pro oblast všeobecného vzdělávání v oborech lycea, bude vhodné přehodnotit i tuto oblast vzdělávání; podrobněji viz odd. 4.2.

6. Zdroje informací

Nezaměstnanost absolventů škol se středním a vyšším odborným vzděláním – 2015. Úlovec, Martin. Praha: NÚV, 2015. www.nuv.cz a www.infoabsolvent.cz

Přehled o počtech žáků podle kategorií, skupin oborů a oborů středního a vyššího odborného vzdělávání, Vojtěch, Jiří. Praha: NÚV, 2016. Pro interní potřebu MŠMT a NÚV

Přehled o počtech žáků podle kategorií, skupin oborů a oborů středního a vyššího odborného vzdělávání. Vojtěch, Jiří. Praha: NÚV, 2017. Pro interní potřebu MŠMT a NÚV

Přechod absolventů středních škol na trh práce – I. Etapa - šetření 2015. Profily vybraných skupin učebních a maturitních oborů. Trhlíková, Jana. Praha: NÚV, 2016. www.nuv.cz a www.infoabsolvent.cz

Přechod absolventů SŠ do terciárního vzdělávání – 2014. Kuchař, Pavel a kol. Praha: NÚV, 2014. www.nuv.cz a www.infoabsolvent.cz

Uplatnění absolventů škol na trhu práce 2015. Doležalová Gabriela a kol. Praha: NÚV, 2016. ISBN 978-80-7481-153-1. www.nuv.cz a www.infoabsolvent.cz

Zákon č.96/2004 Sb. o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních), ve znění pozdějších předpisů, zejména Zákona č. 201/2017. Sb.

Vyhláška č. 55/2011 Sb., o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných pracovníků

Vyhláška č. 39/2005 Sb., kterou se stanoví minimální požadavky na studijní programy k získání odborné způsobilosti k výkonu nelékařského zdravotnického povolání.

Informační systém o uplatnění škol na trhu práce. <http://www.infoabsolvent.cz>

Národní soustava kvalifikací. <http://narodnikvalifikace.cz>

Rámcové vzdělávací programy sk. 53 a 78-42-M. <http://nuv.cz/rvp>

7. Seznamy tabulek a grafů

7.1 Seznam tabulek

Tabulka 1: Přehled oborů vzdělání	4
Tabulka 2: Počty žáků ve skupině 53 ve šk. roce 2015 – 2016.....	6
Tabulka 3: Počty žáků ve skupině 53 ve šk. roce 2016 – 2017.....	6
Tabulka 4: Nezaměstnanost absolventů škol podle kategorie v letech 2013–2016.....	9
Tabulka 5: Nezaměstnanost absolventů	16

7.2 Seznam grafů

Graf 1: Vývoj počtu a podílu absolventů škol v jednotlivých kategoriích (denní forma) - počet	7
Graf 2: Vývoj počtu a podílu absolventů škol v jednotlivých kategoriích (denní forma) - podíl v rámci kategorie.....	8

NÁRODNÍ ÚSTAV
PRO VZDĚLÁVÁNÍ
Weilova1271/6
102 00 Praha 10
www.nuv.cz